

Öğrencilerin Bakış Açısıyla Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlarının Belirlenmesi

 Hilal ERKOL
Ankara Üniversitesi
hilal-erkol@hotmail.com

Gönderilme Tarihi: 04/07/2019

Kabul Tarihi: 28/11/2019

Yayınlanma Tarihi: 30/11/2019

DOI: [10.30855/gjes.2019.05.03.005](https://doi.org/10.30855/gjes.2019.05.03.005)

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler:

İstenmeyen
öğretmen
davranışları,
Değer,
Yetersizlik,
İletişim

ÖZET

İletişim, mesleki yeterlilik ve becerinin bir ögesi olarak etkili öğrenme sürecinin gerçekleşmesinin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Şüphesiz ki bu süreçte en önemli rol öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenin sınıf içerisinde sergileyeceği iletişim tarzı sadece sınıf yönetiminde değil, olumlu öğrenme çevresinin yaratılmasında, öğrencinin güdülenmesinde ve öğretmen ile öğrenci arasında değerlere dayalı bir ilişkinin geliştirilmesinde de etmelidir. Her insanı kendine özgü düşünce ve beklentileri ile varlık gösteren bireyler olarak kabul eden değerlere dayalı yönetimin öğretmenler tarafından sınıf yönetiminde etkili bir şekilde kullanılması da öğrencilerin okul ve öğretmenler hakkındaki görüşleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacını lise öğrencilerinin öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarına ilişkin algılarını belirlemek ve öğretmenlerin sergiledikleri davranışlar ve etkileri konusunda farkındalık oluşturulmasını sağlamak oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında gönüllülük esas alınmış, toplamda 120 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Çalışmanın verileri seçilen bir konu üzerinde grup mutabakatı ya da eylem planlaması yapmak amacıyla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerden oluşan nominal grup analizi tekniği kullanılarak toplanmıştır. Çalışma bulguları öğretmenlerin istenmeyen davranışlarının öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerine ilişkin olduğunu göstermekte ve bu davranışların öğrenci algısının değişiminde önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bu sebeple öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri ile sergiledikleri tutum ve değerlerin iyileştirilmesine yönelik yapılacak çalışmaların öğrencilerin öğretmen algılarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

The Determination of Teachers' Misbehaviours from Students' Perspectives

Article Info

Keywords:

The misbehaviours of teachers, Values, Incompetence, Communication

ABSTRACT

Communication, as one of the important elements of professional competence and ability, is one of the indispensable elements of an effective learning process. Undoubtedly, the most important role in this process belongs to the teachers. The communication style that teacher exhibits in the classroom doesn't only have an important effect on classroom management, but also it has influences on creating a positive classroom environment, motivating students and developing a value-based relationship between the teacher and students. The effective use of values-based management by teachers in classroom management, which accepts each person as individuals with their unique thoughts and expectations, also has an impact on the students' views about schools and teachers. In this context, this study aims to determine the perceptions of high school students about their teachers' misbehaviors and to raise awareness of teachers about their behaviours and the effects of those behaviours have on their students. In this study phenomenology, one of the qualitative research methods is used. The study is based on the accounts of 120 high school students, chosen voluntarily. Data were collected by using The Nominal Group Technique, a structured face-to-face group session with the purpose of achieving group consensus and action planning on a chosen topic. The findings of the study reveal that the misbehaviors of teachers are related to the general competencies of the teaching profession and plays an important role on students' perception. So, it is thought that the studies to improve the teachers' professional knowledge, skills, attitudes and values will change students' perspectives positively.

GİRİŞ

Hızla değişen dünya koşulları ve teknolojik gelişmeler eğitim sistemlerini etkilemektedir. İnsanı ön plana çıkaran bakış açılarının eğitim sistemi içerisindeki artan önemi etkili öğrenme sürecinin ve bu süreçte önemli bir role sahip olan öğretmenlerin niteliklerinin alan yazında (Gündüz, 2014; Özkan ve Arslantaş, 2013; Sünbül, 1996; Taşkaya, 2012; Yetim ve Göktaş, 2004) daha fazla tartışılmaya başlanmasına neden olmuştur. Bu nedenle çalışmada eğitim-öğretim sürecinde önemli bir etmen olarak kabul edilen istenmeyen öğretmen davranışlarının öğrenci bakış açısıyla ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Öğretmenlerin "iyi" olarak tanımlanmasında uzun yıllar yeterli teknik bilgiye sahip olmaları esas alınmış olsa da günümüzde "iyi öğretmen" kavramı çok daha fazla anlam içermektedir. Nitekim, Korthagen (2004) öğretmenin yeterli bilgiye sahip olmasının onun iyi öğretmen olduğu anlamına gelmeyeceğini, bunun öğretmenin davranış, inanış, kimlik ve

misyonu ile ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Başka bir ifade ile etkili bir öğrenme sürecinin gerçekleştirilmesinde öğretmenin sınıf içerisinde ve dışarısında sergileyeceği iletişim şekli önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Öğretmenler, öğrencilerinin sorularına yönelik olarak herhangi bir sebeple önemsememe davranışı sergilediklerinde, öğrencilerin bu konuda farklı çıkarımlarda (öğretmen meşgul; öğrencilerin anlamayacak kadar aptal olduğunu düşünüyor; soruyu önemsemedi, vb.) bulunduğunu varsayabilmektedir. Bu durum öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim boşluğunun giderek büyümesine neden olmaktadır. Nitekim alan yazında konu ile ilgili yapılan pek çok araştırma sonucu (Deryakulu, 1992; İpek, 1999a; Yalçın-Durmuş ve Demirtaş, 2009) bu görüşü desteklemektedir. Bu nedenle öğretmenlerin kendi duygularının öğrenciler üzerinde bıraktığı önemli etkinin farkında olması ve öğretimin eğitici davranışlardan daha fazlasını içerdiğini bilmesi gerekmektedir (Becker, Goetz, Morger ve Ranellucci, 2014). Bu durumda öğretmenin genel kültür ve alan bilgisi gibi teknik özelliklerinin, bunları öğrenciye nasıl aktaracağını, nasıl bir iletişim dili kullanacağını öğreten pedagojik formasyona sahip olmadığına hiçbir anlam ifade etmediğini söylemek mümkündür.

Etkili bir öğrenme sürecinin gerçekleşmesinin bir diğer vazgeçilmezi ise değerlere dayalı bir ilişkinin geliştirilmesidir. Bu süreçte şüphesiz ki öğretmene önemli bir rol düşmektedir. Her insanı kendine özgü düşünce ve beklentileri ile varlık gösteren bireyler olarak kabul eden değerlere dayalı yönetimin öğretmenler tarafından sınıf yönetiminde etkili bir şekilde kullanılmasının da öğrencilerin okul ve öğretmenler hakkındaki görüşleri üzerinde etkili olacağı düşünülmelidir. Çocuklarla çalışmayı sevme, kişisel ve mesleki gelişim gibi içsel ve öğretimin toplumsal yönü gibi dışsal motivasyon kaynakları (Sinclair, 2008) öğretmen motivasyonu ve dolayısıyla öğretme-öğrenme sürecini ve öğretmenlerin öğrencilere yaklaşım tarzını etkilemektedir. Akın ve Koçak'ın (2007) öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumları arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu ifade eden çalışma sonucu da bu görüşü desteklemektedir.

Öğretmenlerin sınıf içerisinde sergiledikleri davranışların etkisi bununla sınırlı değildir. Yapılan araştırmalar (Andrzejewski ve Davis, 2007; Deci ve Ryan, 2000; Frymier ve Houser, 2009; Furrer ve Skinner, 2003; Katz, Kaplan ve Gueta, 2009; Marchand ve Skinner 2007; Skaalvik ve Skaalvik, 2013; Wentzel, 1998) öğrencilerin duygusal olarak daha destekleyici buldukları öğretmenler ile daha olumlu bir iletişim süreci geliştirdiklerini, bu durumun öğrencilerin akademik başarı düzeyini, okula yönelik içsel motivasyonlarını, bağlılıklarını ve yardım arama davranışlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu durumun zamanlarının büyük bir kısmını okulda geçiren öğrenciler için duygusal desteğin oldukça önemli olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Nitekim Frymier ve Houser'ın (2009) çalışma sonuçları da öğrencilerin öğretmenleri tarafından iyi ve güvende olduklarının hissettirilmelerine ihtiyaç

duydıklarını göstermektedir. Sonuç olarak öğretmenlerin öğrencilerine değer verdiği hissettirmesinin öğrencilerde olumlu davranış değişikliğine neden olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin kendi değer yargılarını sınıf yönetiminde etkin bir şekilde kullanmaları, şahsi değerleri ile mesleki değerlerini karıştırmalarına ve öğrenciler üzerinde olumsuz bir algı oluşturmalarına neden olabilmektedir. Örneğin; alçak gönüllü, samimi, heyecanlı ve iyi bir mizah duygusuna sahip bir öğretmen düşünelim. Bazı öğrenciler bu özelliklerin tam tersi özellikler (soğuk davranan, ağırkanlı ve mizah duygusuna sahip olmayan) sergileyen bir öğretmeni daha iyi sonuçlar üretebileceği gerekçesiyle tercih edebilirler (Brady, 2011). Sonuç olarak öğrenciler kendi değer yargılarını sınıf yönetimine yansıtmayan, fakat öğrencilerin kendilerine özgü düşüncelerine saygı gösteren “anlayışlı, saygılı ve güvenilir öğretmen profili” ne sahip öğretmenleri tercih etmekte ve aksi davranışlar hoş karşılanmamaktadır (Anderson, 2004; Sezer, 2018).

İyi öğretmenlerin öğrenciler üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğu (Chetty, Friedman, Rockoff, 2011) görüşünün öğretmenlerin şahsi değer yargılarını sınıf taşımak istemelerinin nedeni olarak düşünülebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumun öğretmenlerin kendilerini algılama biçimlerinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Nitekim Brok, Levy, Rodriguez ve Wubbels (2002) öğretmenlerin kendileri ile ilgili olarak yol gösterici, yardımsever/arkadaşça ve anlayışlı davranma davranışlarında daha yüksek, öğrencilere karşı belirsiz olma, memnuniyetsiz olma ve ihtarda bulunma davranışlarında daha düşük algılara sahip olduklarını belirtmektedirler. Öğretmenlerin kendilerine yönelik bu algıları zaman zaman bilinçli ya da bilinçsiz olarak yetersizlik davranışı sergilemelerine neden olmaktadır. Goodboy ve Bolkan (2009) öğretmenlerin sergiledikleri yetersizlik davranışını şu şekilde tanımlamaktadır:

Yetersiz davranışlar öğretmenin okulu ya da öğrencileri önemsememesi anlamında kullanılmaktadır. Bu tür davranışlar öğrencilerde öğretmenlerinin kendilerinin ne yapıyor olduğunu bilmedikleri algısı oluşturmaktadır. Örneğin, derslerin sıkıcı ya da kafa karıştırıcı bir şekilde işlenmesi, adaletsiz/lüzumundan fazla sınav uygulanması ya da öğretmenin ders içeriği hakkında bilgi sahibi olmaması bu tür davranışlara örnek oluşturmaktadır.

Goodboy ve Bolkan (2009) tarafından ifade edildiği üzere, öğrenciler derslerin etkili ve ilgi çekici şekilde işlenmesini istemekte ve bu özelliklere sahip olan öğretmenleri işlerinde yeterli olarak algılamaktadır. Bu özellikler esasen öğretmenin sınıf yönetiminde ne derece etkili olduğu ile ilişkilidir. Bu durum “nitelikli öğretmen” ya da “öğretmen özellikleri” kavramlarının yeniden sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Değişen yaşam koşulları, teknolojik gelişmeler, küreselleşme, bireylerin istedikleri bilgiye ulaşmada yaşadıkları kolaylık gibi etmenler “okul” ve “öğretmen” kavramlarının sorgulanmasına neden olmaktadır. Nitelikli öğretmen kavramını

yalnızca gerekli akademik bilgiye ve pedagojik formasyona sahip bireyler olarak tanımlamak öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişimsizliğin giderek büyümesine neden olmaktadır.

Özetle “nitelikli öğretmen” tanımı çağın yaşam koşullarına uygun olarak kendini sürekli yenilemek zorundadır. Nitelikli bilgiye sahip bireylerin iyi öğretmenler olacakları konusundaki algı değişmelidir. Bu kapsamda günümüz nitelikli öğretmen tanımının yapılmasında öğrenci görüşlerinden faydalanılması yararlı bulunmaktadır. Alanyazında nitelikli öğretmen konusunda yapılan araştırmaların büyük kısmı kavrama öğretmen adayları ya da öğretmen görüşleri (Akın ve Koçak, 2007; Chetty, Friedman ve Rockoff, 2011; Deryakulu, 1992; Korthagen, 2004; Sinclair 2008; Taşkaya, 2012) açısından yaklaşmaktadır. Nitelikli öğretmen konusunda öğrenci görüşlerine ilişkin çalışmalar (Gündüz, 2014; Kumral, 2009; Pomeroy, 1999) ise sınırlı sayıdadır. Bu kapsamda araştırmada öğrencilerin bakış açısıyla istenmeyen öğretmen davranışlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma sonuçlarının öğretmen-öğrenci iletişimi gibi hususlarda alanyazına katkı sağlaması da çalışmanın diğer amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

İstenmeyen öğretmen davranışlarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi desenlerinden olgubilim (fenemoloji) kullanılmıştır. Fenemolojinin karakteristik özelliklerinden biri fenomeni bütün yönleriyle deneyim etmiş bir grup birey ile çalışarak bir fenomeni araştırmasıdır (Creswell, 2013). Bu çalışmada konuya ilişkin deneyim sahibi öğrencilerin bilgisine başvurulmuştur.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde “hazır örnekleme” kullanılmıştır. Hazır örnekleme, araştırma konusu ile doğrudan ilgili bir grup üzerinde uygulanmakta ve grubun gönüllü katılımına dayalı olarak avantajı sağlamaktadır (Çinkır, 2010). Bu araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde Kocaeli ili Körfez ilçesinde bulunan bir Anadolu Lisesi öğrenimine devam etmekte olan 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında gönüllülük esas alınmış, her seviyeden gönüllü öğrenciler çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların 28’i 9. sınıf, 31’i 10. sınıf, 34’ü 11. sınıf ve 27’si 12. sınıf öğrencisidir. Sonuç olarak araştırmanın örneklemi 120 öğrenciden oluşmaktadır.

Çalışmanın geçerliliğini sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu araştırma süreci öncesinde bir uzman tarafından incelenmiştir. Araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak amacıyla transcript edilen görüşme sonuçları katılımcılara gönderilmiştir. Araştırmada dış denetimi sağlamak amacıyla araştırmacının danışmanı tarafından araştırma süreci ve elde edilen veriler incelenerek doğrulukları değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri not alma tekniği ile toplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen temalar 11 başlık altında toplanmıştır. Denzin ve Lincoln (2005) ifadelerin detaylı tanımlarının nitel araştırmacılar için değerli olduğunu ifade etmektedirler. Bu nedenle bulgular kısmında temalar doğrudan alıntılarla tamamlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla veriler alan yazın çerçevesinde yorumlanmış, araştırma sonucunda ulaşılan yargı, yorum ve öneriler ham verilerle karşılaştırılarak teyid edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri çalışmaya katılan 120 öğrencinin görüşlerine dayalı olarak Nominal Grup Tekniği (NGT) kullanılarak oluşturulmuştur. Nominal Grup Tekniği seçilen bir konu üzerinde grup mutabakatı ya da eylem planlaması yapmak amacıyla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerdir (Potter, Gordon ve Hamer, 2004; Varga_Atkins, 2011).

İşlem Basamakları

Araştırma sürecinde ilk olarak öğrenciler konu ve çalışma tekniği hakkında bilgilendirilmiştir. Bilgilendirme sonucunda çalışmaya katılan 120 öğrenci sınıf seviyelerine göre gruplandırılmıştır. Gruplandırılan öğrencilerden öncelikle istenmeyen öğrenci davranışlarını yazmaları istenmiştir. Toplanan evraklar araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış, aynı anlamda kullanılan ifadeler birleştirilmiştir. Daha sonra öğrenciler ile tekrar grup görüşmesi gerçekleştirilmiş ve ifadeleri puanlamaları istenmiştir. Öğrenciler tarafından verilen puanlar toplanmış ve frekans sıklıklarına dayalı olarak ifadelerin sıralanması sağlanmıştır.

Verilerin analizinde öğrencilerden frekans sıklıklarına dayalı olarak sıralanan ifadelere ilişkin örnekleri ifade etmeleri istenmiştir. Bu kapsamda öncelikle öğrencilerin örnekleri bilgisayar ortamına aynen aktarılarak ham veriler düzenlenmiştir. Ham veriler üzerinden yapılan içerik analizi sonucunda temalar belirlenmiştir. Katılımcılardan doğrudan alıntı yapılan görüşler, italik biçimde verilerek katılımcı kodları parantez içinde sunulmuştur. Yapılan çalışmada nominal grup tekniği uygulandığından katılımcı kodları sınıf düzeyinde ele alınmıştır (K 9 = Katılımcı, 9. Sınıf öğrencisi; K 10 = Katılımcı, 10. Sınıf öğrencisi; K 11 = Katılımcı, 11. Sınıf öğrencisi; K 12 = Katılımcı, 12. Sınıf öğrencisi).

BULGULAR

Bulgular araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiştir. Bulguların sunulduğunda araştırma sorusuna uygun bir sıra izlenmesi dikkate alınmış ve katılımcıların bakış açısıyla öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarına ilişkin nominal grup analizi verileri Tablo 1 'de gösterilmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin sözlü tehdit etmesi, taciz ve fiziksel şiddet uygulaması ve öğrencilere izin vermedikleri şeyleri kendilerinin yapmalarının istenmeyen davranışlar arasında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bakış açısıyla istenmeyen öğretmen davranışlarını belirlemeye yönelik olarak uygulanan nominal grup analizi sonuçları istenmeyen öğretmen davranışlarının değerler ve etkili sınıf yönetimi becerilerine ilişkin olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak analiz sonuçları desteklenmektedir.

Tablo 1.

Öğrencilerin Bakış Açısıyla Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Olarak Uygulanan Nominal Grup Analizi

	Öğrenci Bakış Açısıyla Öğretmenlerin İstenmeyen Davranışları	f				
		9	10	11	12	Toplam
1.	Öğretmenlerin sözlü tehdit etmesi, taciz ve fiziksel şiddet uygulaması	3	1	3		7
2.	Bize izin vermedikleri şeyleri kendilerinin yapması (yemek yeme, vs).	2			3	5
3.	Bazı hocaların sınavda işlemedikleri yerden soru sormaları	3				3
4.	Bazı hocaların dersi sadece EBA ve akıllı tahta kullanarak anlatması, soru çözmemesi, not tutturmaması	3				3
5.	"Tabi ki aramızda kalacak" dedikleri şeylerin aramızda kalmaması		3			3
6.	Bazı hocaların bizi herkesin içinde utandırmaları, rencide etmeleri		2			2
7.	Üzerlerine düşeni yapmamaları ya da yaparken söylenmeleri				2	2
8.	Öğretmenlerin ayrımcılık yapması (cinsiyet, çalışkanlık)			2		2
9.	Derste telefon kullanmaları ve telefonun sürekli çalması	1				1
10.	Her şeyi bildiklerini sanmaları, karşılıklı konuşurken kendilerini üstün görmeleri ve sözümüzü kesmeleri				1	1
11.	Öğretmenlerin önyargılı olması			1		1

Tablo 1 incelendiğinde öğretmenlerin sözlü tehdit etmesi, taciz ve fiziksel şiddet uygulaması öğrenciler tarafından en sık ifade edilen istenmeyen davranıştır. Öğrenciler öğretmenlerin sıklıkla performans notlarıyla tehdit ettiğini, bazen haksız suçlamalarla tacize uğradıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu hoş davranışlara ilişkin ifadelerin bir kısmına aşağıda yer verilmektedir:

"Derste öğretmenim konuşmadığım halde tişörtümden tutup beni dışarı doğru fırlattı." (K 9)

"Erkekler tuvaletine her gittiğimizde sigara içiyor muamelesi görüyoruz ve öğretmenlerimiz tarafından koklanıyoruz." (K 9)

"Derste bir şey olduğunda hemen sözlü notuyla tehdit ediyorlar." (K 10), (K 11)

Öğrencilerin öğretmenlerinin hoş olmayan davranışlarına ilişkin sıklıkla kullandıkları bir diğer ifade ise yemek yemek, telefon kullanmak gibi ders sürecinde hem öğrenci hem de öğretmenler için yasaklanmış olan bazı davranışların öğretmenler tarafından sergilenmesi, fakat bu davranışların öğrenciler tarafından sergilenmesine izin verilmemesidir. Öğrencilerin bu hoş davranışlara ilişkin ifadelerin bir kısmına aşağıda yer verilmektedir:

"Bazı hocalar derse geç geliyor, biz geç gelince sorun oluyor; bazıları derste yemek yiyor, biz yiyince kızıyorlar." (K 12)

"Bazı hocalar boş derste telefon ile oynamamıza izin vermiyorlar ama kendileri oynuyorlar." (K 9)

"Kendileri okul içerisinde sigara içiyor kapalı alanda, bize izin vermiyor. Olursa her yerde içilebilir olmalı. İçenlere izin versinler demiyoruz ama onlar da içmesinler." (K 12)

9. sınıf öğrencileri ise bazı öğretmenlerin sınavda ders sürecinde işlemedikleri konulardan soru sormalarının hoş olmayan davranışlar arasında ilk sırada yer aldığını ifade etmektedirler. Öğrencilerin bu duruma ilişkin ifadelerine aşağıda yer verilmektedir:

"Bir hocamız sınava bir gün kala anlatmadığı bir konu ile ilgili 30 sayfa fotokopi verdi, ertesi gün sınav olduğu için hiç birimiz fotokopiyi anlamadığından çalışamadı ve düşük aldık." (K 9)

"Sayısal derslerden birinde derste görmediğimiz konulardan sınavda soru çıkması notlarımızı düşürüyor." (K 9)

"Tarih öğretmenimizin bizden sürekli özet istemesi, çıkardığımız özetin hocanın anlattıkları ile uyuşmaması, not tutturmaması (K 9)

9. sınıf öğrencileri bazı öğretmenlerin dersi sadece EBA ve akıllı tahta kullanarak anlatmasının da hoş olmayan davranışlar arasında ilk sırada yer aldığını ifade etmektedirler. Öğrencilerin bu duruma ilişkin ifadelerine aşağıda yer verilmektedir:

"Bazı hocalarımız ikinci bir kaynağa gerek yok diyor, dersi sadece EBA' daki videolardan anlatıyorlar." (K 9)

"Bir hocamız video programları olan bir kaynak aldırdı, dersi sürekli o kaynağın videolarından anlatıyor, not tutturmuyor." (K 9)

"Bir hocamız derste sadece EBA'da var olan yazıları okuyor, onu bizde okuyabiliyoruz; sınavda düşük aldığımızda da "Dersi neden dinlemiyorsunuz?" diye bizi azarlıyor ama dersi anlatmıyor." (K 9)

10. sınıf öğrencileri ise bazı öğretmenlerinin güven sarsıcı davranışlarda bulduklarını ve bu durumun öğretmenlerin hoş olmayan davranışları arasında ilk sırada yer aldığını ifade etmektedir. Öğrencilerin bu duruma ilişkin olarak tek ve ortak bir ifadeleri bulunmaktadır:

“Derste bazen hocalarla konuşuyoruz diğer hocalar hakkında. Bizle konuşurken kimseye söylemeyeceğim diyorlar, sonra gidip öğretmenler odasında anlatıyorlar. Başka hocalar bize böyle olmuş diye soruyor.” (K 10)

Öğretmenlerin mesleki yükümlülükleri ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmemeleri ya da söylemleri ve eylemleri arasında farklılıklar olması öğrenciler tarafından hoş karşılanmayan davranışlar arasındadır. Öğrenciler bu duruma ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“12. sınıf olmamıza rağmen rehberlik servisi bizimle ilgilenmiyor; Hangi bölümde neler olabilir? bilmiyoruz, materyallerimiz kısıtlı, bize meslekler konusunda bilgi vermeli. YGS sonrası rehberlik öğretmeni bizimle hiç konuşmadı. Bizimle görüşmesi gerekirdi.” (K 12)

“Bir hocamız sürekli eğitim sistemini eleştirmesine rağmen, ben bu sisteme karşıyım, böyle ders öğrenilmez deyip, temel liseleri kötüliyor, fakat kendisi ders anlatmıyor.” (K 12)

Öğretmenlerin çalışkan öğrencileri ayırması ya da dersi yalnızca belirli bir cinsiyet grubuna anlatıyormuş gibi davranması da öğrenciler tarafından hoş olmayan davranışlar arasında kabul edilmektedir. Öğrencilerin bu konuya ilişkin ifade örnekleri şu şekildedir;

“Bazı hocalarımız dersi tek bir öğrenciye anlatıyor, o dersi anlayınca herkes anlamış kabul ediliyor.” (K 11)

“Örneğin din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde bazen sadece erkekleri ilgilendiren bilgiler veriyor hoca. Onlara anlatıyor, biz sıkılıyorz.” (K 11)

Bazı öğretmenlerin derste telefon kullanmaları ve telefonun sürekli çalması da öğretmenlerin hoş olmayan davranışları arasında yer almaktadır. Öğrencilerin konuya ilişkin ifadeleri şu şekildedir;

“Bir hocamız ders anlatırken mesaj geldiğinde ders anlatmayı bırakıyor ve telefon ile ilgileniyor ya da konuşmak için dışarı çıkıyor.” (K 9)

“Bazı hocalarımız derste telefonla oynuyor, video açıyor.” (K 9)

Öğretmenlerin her şeyi bildiklerini sanmaları, karşılıklı konuşurken kendilerini üstün görmeleri ve konuşurken öğrencilerin sözünü kesmeleri 12. sınıf öğrencilerinin ifade ettikleri öğretmenlerin hoş olmayan davranışları arasındadır. 12. sınıf öğrencilerinin konuya ilişkin ifadelerine aşağıda yer verilmektedir:

“Bir hocamızın dersinde bir konu açılıyor, örneğin enerji sistemleri. Bildiklerimizi söylüyoruz ama bizi duymuyor, dinlemiyor. Sadece kendisi konuşuyor. Karşılıklı konuşmalarda sadece kendisi konuşuyor.”

Bizim düşüncelerimizi saçma buluyor, itiraz ediyor, öyle olmaz diyor. Hatta bunu sakın böyle yapmayın, hakkımı helal etmem diyor.” (K 12)

“Bir hocamız daha ben cümlemi bitirmeden, cümlemin başında söylediğim şeyi yanlış anlıyor ve konuşmamı keserek kendi doğrularını bana kabul ettirmeye çalışıyor.” (K 12)

“Bir hoca ile görüşlerimiz farklı ise, benim düşüncelerimi saçma buluyor. “Çok affedersin ama çok salakça bir düşünce diye” beni uyarıyor. Ona göre saçma olabilir ama bu benim düşüncem.” (K 12)

Öğretmenlerin öğrencilere karşı önyargılı olması 11. sınıf öğrencileri tarafından ifade edilen hoş olmayan davranışlardandır. Öğrencilerin konuya ilişkin ifadeleri ise şu şekildedir:

“Bazı öğretmenlerimizin arka sırada oturanlara karşı önyargılar var. Arka sırada oturanların tembel olduğunu düşünüyorlar.” (K 11)

“Bazı öğretmenler bizi geçmişimizle yargılıyor. Bu sene gösterdiğimiz çabayı görmüyorlar, geçen seneki halimizle görüyorlar bizi.” (K 11)

TARTIŞMA

Öğrencilerin bakış açısıyla öğretmenlerin hoş olmayan davranışlarını belirlemeye yönelik olarak yapılan araştırma bulguları öğretmenlerin sergiledikleri sözle tehdit etme, tacizde bulunma, fiziksel şiddet uygulama, sır tutmama, rencide etme, ayrımcılık yapma ve önyargılı davranma davranışlarının öğrenciler tarafından hoş olmayan davranışlar olarak ifade edildiği görülmektedir. Öğrencilerin bu davranışlara ilişkin verdikleri örnekler öğretmenlerinin öğrencilerine değer verme düzeyine ilişkin algılarının düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Bu bulgular öğretmenlerin öğrencilere yaklaşım tarzının öğrencilerin akademik başarı düzeyini, okula yönelik içsel motivasyonlarını, bağlılıklarını ve yardım arama davranışlarını (Skaalvik ve Skaalvik, 2013; Frymier ve Houser, 2009; Furrer ve Skinner, 2003; Katz, Kaplan, ve Gueta, 2009; Marchand ve Skinner, 2007; Andrzejewski ve Davis, 2007; Deci ve Ryan, 2000; Wentzel, 1998) olumlu yönde; anlayışsızlık, ilgisizlik ve hakaret, gibi olumsuz ifadelerin ve davranışların ise öğrenci değer algısını ve başarısını olumsuz yönde etkilediği fikrini savunan araştırma sonuçlarını (Tay, Durmaz ve Şanal, 2013 ve Kumral, 2009) desteklemektedir.

Araştırma sonuçlarına dayanarak, öğretmenlerin, değerlerin aktarılmasında etkin rol oynadıklarını (Fidan, 2008; Altunay ve Yalçınkaya, 2011; Yazar, 2012; Oğuz, 2012) söylemek mümkündür. Bununla birlikte Korthagen'in (2004) de ifade ettiği üzere yeterli teknik bilgiye sahip olmak iyi öğretmen olmak anlamına gelmemektedir. Öğretmenin davranışları ve kişilik özellikleri ile bunu desteklemesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle öğretmen öğrenciye değer verdiğini yaklaşım tarzı (Sinclair, 2008) ve öğrenci ile kurduğu sağlıklı iletişim (Deryakulu, 1992, 1999b) ile hissettirmelidir.

Öğretmenin öğrenciye değer verdiğini hissettirmesi sınıf yönetiminde ne kadar başarılı olduğu ile ilgilidir. Etkili sınıf yönetimi gerçekleştirilemediğinde öğretmenlerin öğrencilerle başa çıkmakta zorlandığını, öfkesini diğer öğrencilerden çıkardığını ve ders yapmış olmak için ders yaptıklarını belirtmektedir (Erden, 2001; Akt: Ekici, 2008). Bu durum öğrenciler tarafından kendilerine değer verilmediği ya da öğretmenin yetersiz olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Nitekim, Pomeroy (1999) öğretmenlerin öğrencilerine karşı sergiledikleri bağırma, aşağılama, onları susturma davranışlarının öğrencilerde değerli olmadıkları ve birey olarak sevilmedikleri algısını oluşturduğunu ifade etmektedir.

Bu çalışmada ortaya çıkan bulgulardan bir diğeri ise öğretmenlerin işlemedikleri konulardan sınavda soru sormaları, sadece EBA kullanarak ders işlemleri, görevlerini yaparken şikayet etmeleri, ders sürecinde telefonla ilgilenmeleri, her şeyi biliyor gibi davranışlar sergilemeleri ve bu durumun öğrenciler tarafından hoş karşılanmamasıdır. Goodboy ve Bolkan (2009) bu tür davranışların öğrencilerde öğretmenlerinin ne yapıyor olduklarını bilmedikleri algısını oluşturmaktadır. Bu durum öğretmenlerin öğrencileri tarafından yetersiz olarak algılanmalarına sebep olmakta ve hoş karşılanmamaktadır.

Özetle çalışma bulguları öğretmenlerin hoş olmayan davranışlarının değer ve yetersizlik boyutlarında yoğunlaştığını göstermektedir. Araştırma bulgularında dikkat çekici bir diğer husus ise öğretmenlerin genel kültür ve alan bilgisi gibi teknik özelliklerinin geri planda kalmış olması ve kullandıkları iletişim dilinin davranışlarının nasıl algılandığında çok daha önemli bir yere sahip olmasıdır. Bu kapsamda öğrenci bakış açısıyla öğretmen davranışlarının değerlendirilmesine ilişkin daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra söz konusu çalışma da dahil olmak üzere araştırmalar sıklıkla tek yönlü bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Alanyazında konuya ilişkin olarak karşılaştırmalı (öğrenci, öğretmen, yönetici, veli) araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür çalışmalar yapılmasının değişen yaşam koşullarına istinaden farklılaşan öğrenci ihtiyaçları ve değişen kavramların daha net anlaşılmasına yardımcı olacağı söylenebilir.

SONUÇ

Öğrenci bakış açısıyla öğretmenlerin istenmeyen davranışlarının incelendiği bu çalışmada mesleki bilgi ve beceri eksikliği ile tutum ve değerler temalarının ön plana çıktığı görülmektedir. Nitekim araştırma sonuçları öğretmenlerin sergilediği "sınırlı kaynak kullanımı, ayrımcılık, önyargı, eşitsizlik ve adaletsizlik gibi" olumsuz tutumların mesleki bilgi eksikliğinden kaynaklandığını göstermektedir. Mesleki bilgi öğretmenlerin alanlarına ilişkin sahip oldukları kuramsal, metodolojik, olgusal ve pedagojik alan bilgisini kapsamaktadır. Öğretmenin sergilediği sınırlı kaynak kullanımı gibi olumsuz bir durumu kuramsal ya da metodolojik olarak eksik olması şeklinde yorumlamak mümkündür. Aynı şekilde öğretmenin öğrenciye karşı

önyargılı bir tutum sergilemesi, sınıf içerisinde eşitsiz uygulamalarda bulunmasını ya da adaletsiz davranmasını da pedagojik olarak yetersiz olmasından kaynaklı davranışlar olarak yorumlamak mümkündür.

Öğrencilerden tarafından ifade edilen olumsuzlukların bir kısmı ise öğretmenlerin mesleki beceri eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Eğitim öğretim sürecini planlama ve öğrenme ortamları oluşturma ve bu ortamları yönetme mesleki becerinin bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu nedenle öğrencilerden tarafından ifade edilen “öğretmenlerin işlemedikleri yerden soru sormaları, iletişim eksikliği, güvensizlik” gibi olumsuz davranışları öğretmenlerin mesleki beceri yetersizliği olarak yorumlamak mümkündür. Son olarak öğrencilerin belirttiği “sözlü tehdit, fiziksel şiddet, kendini üstün görme” gibi olumsuz davranışlar ise öğretmenlerin tutum ve davranışlarına yönelik hususlardır. Tutum ve davranışların da nitelikli öğretmen kavramının önemli bileşenlerinden birini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç olarak araştırma bulguları öğretmenlerin istenmeyen davranışlarının öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerine ilişkin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumu öğretmenlerin çağın gerektirdiği şekilde kendilerini güncellemeleri gerektiği şeklinde yorumlamak mümkündür. Nitekim bu durum Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından 2017 yılında yayınlanan “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri” belgesinde de ortaya konulmuştur. Çok sayıda paydaşın görüşüne başvurulmuş ve uluslararası kuruluşların eğitim ve öğretmenlikle ilgili temel politika metinlerinin incelenerek oluşturulan belgede yer verilen hususların araştırma bulguları ile uyumlu olduğu görülmektedir.

ÖNERİLER

Öğretmenlerin kullandıkları iletişim dilinin, öğretmenlerin genel kültür düzeyi ve alan bilgisi gibi teknik özelliklerini geri planda bırakması üzerinde durulması gereken bir husustur. Öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişimin öğrenci başarısındaki rolüne çalışmada yer verilmektedir. Nitekim konuya ilişkin olarak alanyazında da farklı çalışmalara ulaşmak mümkündür. Bununla birlikte açık toplumsal sistemler olan okulların en önemli özelliklerinden biri bilgi aktarımını sağlamaktır. Sistemin süreç aşamasının en önemli öğelerinden biri olan öğretmenlerin bu husustaki rolü büyüktür. Öğretmenlerin farklı nedenler ile bilgi aktarımındaki görevlerini yerine getirememeleri ya da eksik yerine getirmeleri durumunda okul sisteminin entropiye uğraması kaçınılmazdır. Bu nedenle öğretmenlerin eğitim sürecinde bilgi aktarımının önemi ve rolüne ilişkin bilinç oluşturulması sistemin yaşamsal fonksiyonları ve olumlu öğretmen algısı için önem arz etmektedir.

Öğretmen eğitiminde üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise bilgi aktarım teknikleridir. Değişen dünya koşulları eğitim örgütlerinin ve öğretmenlerin de sürekli

değişmesini gerekli kılmaktadır. Bu durum öğretmen yetiştirme süreçlerinin de sürekli yenilenmesini gerektirmektedir. Öğretmenlerin eğitim sürecinde teknolojik araçları ve iletişim kanallarını bilgi aktarımında nasıl etkin kullanacaklarına ilişkin alacakları eğitim, etkin bir iletişim kanalıyla bilgi aktarımını sağlamalarını kolaylaştıracaktır. Bu durum öğretmenlerin kullandıkları iletişim kanallarının, dilinin ve öğretmenlerin kişilik özelliklerinin öğretmenin bilgi aktarım rolünün önüne geçmesinde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu durum ise öğretmen davranışlarının olumsuz olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Sonuç olarak, istenmeyen öğretmen davranışlarına ilişkin öğrenci algısının değişiminin öğretmenlerin gelişimi ile sağlanacağı söylenebilir. Öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri ile sergiledikleri tutum ve değerlerin iyileştirilmesine yönelik yapılacak çalışmaların öğrencilerde öğretmenlerine ilişkin olumlu algı geliştireceği düşünülmektedir. Bu kapsamda öğretmenlerin belirli aralıklarla hizmetiçi eğitime alınması önerilebilir. Öğretmenlerin düzenli aralıklarla hizmetiçi eğitime alınmasının; öğretmenlerin süreç içerisinde azalan güdülenmelerinin artmasına, çağın gerektirdiği şekilde bilgi ve becerilerini geliştirmelerine, öğretmenlerin kendilerini sürekli gelişme imkanı bulmasına imkan sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerinin gelişimine yönelik olarak (1) teşvik sisteminin geliştirilmesi, (2) öğretmenlerin mesleki bilgi ve beceri kapsamında kendini geliştirdiği ölçüde yükseleceği kademeli bir yükselme sisteminin getirilmesi, (3) lisans eğitimi süresince staj gibi etkinliklerle eğitim sisteminin içerisinde aktif olarak rol almasının da öğretmenlerin mesleki bilgi, beceri, tutum ve değerlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, U., & Koçak, R. (2007). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Educational Administration: Theory and Practice*, 51, 353-370.
- Altunay, E., & Yalçınkaya, M. (2011). Öğretmen adaylarının bilgi toplumunda değerlere ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Educational Administration: Theory and Practice*, 17(1), 5-28.
- Anderson, L. W. (2004). *Increasing teacher effectiveness (Second edition)*. UNESCO: International Institute for Educational Planning, Paris.
- Andrzejewski, C.E., & Davis, H.A. (2007). Human contact in the classroom: Exploring how teachers talk about and negotiate touching students. *Teaching and Teacher Education*, 24, 779-794. DOI: 10.1016/j.tate.2007.02.013.
- Becker, E. S., Goetz, T., Morger, V., & Ranellucci, J. (2014). The importance of teachers' emotions and instructional behavior for their students' emotions. *An Experience Sampling Analysis*. *Teaching and Teacher Education*, 43, 15-26. DOI: 10.1016/j.tate.2014.05.002

- Brady, L. (2011). Teacher values and relationship: Factors in values education. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(2), 56-66. DOI: 10.14221/ajte.2011v36n2.5.
- Brok, P. J., Levy, J., Rodriguez, R., & Wubbels, T. (2002). Perceptions of Asian-American and Hispanic-American teachers and their students on interpersonal communication style. *Teaching and Teacher Education*, 18, 447-467. DOI: 10.1016/S0742-051X(02)00009-4.
- Chetty, R., Friedman, J. N., & Rockoff, J.E. (2011). *The long-term impacts of teachers: Teacher value-added and student outcomes in adulthood*. DOI: 10.3386/w17699.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri. Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çinkır, S. (2010). Problems of primary school headteachers: problem sources and support strategies. *Elementary Education Online*, 9(3), 1027-1036.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. DOI: 10.1207/S15327965PLI1104_01.
- Deryakulu, D. (1992). *Öğretim elemanı-öğrenci arası iletişimde istenilen öğretim elemanı davranışlarının gösterilmesini engelleyen faktörler*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının sınıf yönetimine yönelik tutum ve inanç kazanma düzeyine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 167-182.
- Fidan, N. K. (2008). İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 1(1), 48-61.
- Frymier, A. B., & Houser., M. L. (2009). The teacher student relationship as an interpersonal relationship. *Communication Education*, 49(3), 207-219. DOI: 10.1080/03634520009379209.
- Furrer, C., & Skinner, E. (2003). Sense of relatedness as a factor in children's academic engagement and performance. *Journal of Educational Psychology*, 95(1), 148-162, DOI: 10.1037/0022-0663.95.1.148.
- Goodboy, A. K., & Bolkan., S. (2009). College teacher misbehaviors: direct and indirect effects on student communication behavior and traditional learning outcomes. *Western Journal of Communication*, 73 (2), 204-219. DOI:10.1080/10570310902856089.
- Gündüz, M. (2014). İlkokul öğrencilerinin etkili öğretmen hakkındaki düşünceleri. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 114-128.
- İpek, C. (1999). Resmi liseler ile özel liselerde örgütsel kültür ve öğretmen - öğrenci ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 5(3), 393-409.

- Katz, I., Kaplan, A., & Gueta, G. (2009). Students' needs, teachers' support, and motivation for doing homework: a cross-sectional study. *The Journal of Experimental Education*, 78(2), 246-267, DOI: 10.1080/00220970903292868.
- Korthagen, F. A. J. (2004). In search of the essence of a good teacher: towards a more holistic approach in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 20(1), 77-97. DOI:10.1016/j.tate.2003.10.002.
- Kumral, O. (2009). Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının davranışlarına yönelik algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 92-102.
- Marchand, G., & Skinner, E. A. (2007). Motivational dynamics of children's academic help-seeking and concealment. *Journal of Educational Psychology*, 99(1), 65-82, 10.1037/0022-0663.99.1.65.
- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Müdürlüğü, Ankara.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(2), 1309-1325.
- Özkan, M., & Arslantaş, H. İ. (2013). Etkili öğretmen özellikleri üzerine sıralama yöntemiyle bir ölçekleme çalışması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 311-330.
- Pomeroy, E. (1999). The teacher-student relationship in secondary school: insights from excluded students. *British Journal of Sociology of Education*, 20(4), 465-482. DOI: 10.1080/01425699995218.
- Potter, M., Gordon, S., & Hamer, P. (2016). The Nominal Group Technique: A useful consensus methodology in physiotherapy research. *NZ Journal of Physiotherapy*, 32(2), 70-74.
- Sezer, Ş. (2017). Öğretmenlerin sınıf yönetimi tutumlarının öğrencilerin gelişimi üzerindeki etkileri: Fenomolojik bir çözümleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 534-549.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2013). School goal structure: associations with students' perceptions of their teachers AS emotionally supportive, academic self-concept, intrinsic motivation, effort, and help seeking behavior. *International Journal of Educational Research*, 61, 5-14. DOI: 10.1016/j.ijer.2013.03.007.
- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36(2), 79-104. DOI: 10.1080/13598660801971658.
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen niteliği ve eğitimdeki yeri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(4), 597-607.

- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 283-298.
- Tay, B., Durmaz, F.Z., & Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitime ilişkin görüşleri. *GEFAD / GUJGEF*, 33(1), 67-93.
- Varga-Atkins, T., with contributions from Bunyan, N; McIsaac, J; & Fewtrell J. (2011) *The nominal group technique: A practical guide for facilitators. Written for the ELESIG Small Grants Scheme.* Liverpool: University of Liverpool. October. Version 1.0
- Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 202-209.
- Yalçın-Durmuş G.Y., & Demirtaş, H. (2009). Genel lise öğretmenlerinin sınıf yönetiminde gösterdikleri davranışların demokratikliğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 121-138.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 61-68.
- Yetim, A. A., & Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550.